

Asia: VN/3884/2020

Korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelma

Lausunnonantajan näkemykset saavutettavuuden edistämisen tavoitteista

Tavoite 1

-

Lisähuomioita tavoitteesta 1

-

Tavoite 2

1

Lisähuomioita tavoitteesta 2

Turun yliopistossa on laadittu saavutettavuusohjelma vuonna 2020, jonka toimenpideosiota päivitetään parhaillaan.

Tavoite 3

-

Lisähuomioita tavoitteesta 3

-

Tavoite 4

-

Lisähuomioita tavoitteesta 4

Yhteisen tietopohjan ja indikaattorien olemassaolo varmistaa säännöllisen seurannan ja arvioinnin yhdenmukaisuuden.

Tavoite 5

-

Lisähuomioita tavoitteesta 5

Yhteinen saavutettavuusfoorumi on tärkeä. Yhtä tärkeää olisi miettiä, miten saavutettavuutta voisi edistää alueellisesti tai vaikkapa temaattisesti korkeakouluissa.

Tavoitteet 1-5 ovat kaikki keskeisessä roolissa, kun luodaan pohjaa korkeakoulujen saavutettavuustyölle kansallisesti.

Tavoite 6

-

Lisähuomioita tavoitteesta 6

Mikäli tavoitteena on vähentää korkeakoulutuksen periytyvyyden vaikutuksia, pelkästään aloituspaikkojen lisäämisen vaikutus on vähäinen ellei samalla pureta niitä usein rakenteellisia esteitä, joita koulutustaustan periytyvyyden takana usein on. Tehtävä on haastava eikä sitä voida ratkaista vain koulutuspoliittisin keinoin. Toki hyvin konkreettiset toimet, kuten se, että julkisuudessa ja sosiaalisessa mediassa tuodaan ahkerasti esille tarinoita siitä, kuinka Suomessa koulutus aidosti on kaikille mahdollista taustasta riippumatta, positiivisesti hoitaa myös tätä ongelmaa. Vastaavalla tavalla yliopistot jalkautuvat nykyisin lukioihin esittelemään koulutustarjontaa, aivan kaikille. Päivittäin pohdittava kysymys meille kaikille on se, että miten itsensä ei-korkeakoulukelpoiseksi leimanneen lapsen ja nuoren ajatukset saa käännettyä toiseksi?

Tavoite 7

-

Lisähuomioita tavoitteesta 7

Tämä on tärkeä avaus, jonka äärellä jää pohtimaan, onko kyse vain opintotarjonnasta vai laajemmasta digitaalisten palvelujen kehittämisestä ja avaamisesta kaikkien kansalaisten käyttöön? Erityisesti, jos kyse on kaikille suunnatusta palvelusta, kyseessä on suuri haaste, jossa tulee huomioida jo lähtökohtaisesti ihmisten erilaiset digitaidot ja käytössä olevat välineet. Samalla kun digitalisaatio etenee, etenee myös kansalaisten eriarvoisuus. Tästä syystä rinnalla on kuljetettavat tukipalveluita, eli jatkossakin tullaan tarvitsemaan kasvokkain tapahtuvaa ohjausta palveluiden ja toimintojen käytössä. Sama näkyy myös yliopistolla: ohjauksen tarve ei suinkaan vähene, kun opetus ja palvelut digitalisoituvat. Tämä on keskeistä saavutettavuustyöllekin ja samalla tärkeä perusoikeus; kansalaisen tulee kohtuullisessa määrin voida valita tapa, jolla hän opiskelee ja jolla hän asioi.

Tavoite 8

-

Lisähuomioita tavoitteesta 8

Tavoite on tärkeä, koska opetushenkilöstö luo monilla tavoin kasvualustan tuleville sukupolville ja sen vuoksi on tärkeää, että opettajat edustavat väestöä kokonaisuutena.

Tavoite 9

-

Lisähuomioita tavoitteesta 9

-

Tavoite 10

-

Lisähuomioita tavoitteesta 10

9-10: Jatkuvan oppimisen tavoitteet jäävät jonkin verran ohuiksi eivätkä välttämättä avaudu lukijalle. Ei voida olettaa, että tämän asiakirjan lukijat lukevat samalla ristiin jatkuvan oppimisen kansallista ohjelmaa tmv.

Tavoite 11

-

Lisähuomioita tavoitteesta 10

-

Tavoite 11

1

Lisähuomioita tavoitteesta 11

Turun yliopiston kokemus on, että saavutettavuuden edistäminen osana korkeakoulun strategiaa luo perustan yksittäisen korkeakoulun saavutettavuustyölle ja olemme olleet mukana myös kansallisessa verkostoyhteistyössä.

Tavoite 12

1

Lisähuomioita tavoitteesta 12

Tavoite sisältää huomattavan määrän konkreettisia toimenpiteitä, joista monia Turun yliopistossa on kyllä jo edistetty. Jos saavutettavuustyössä ollaan vasta alkumetreillä vaarana on ”toimenpideähky”: Kuka tekee, mitä tekee ja millä resursseilla?

Tavoite 13

1

Lisähuomioita tavoitteesta 13

Tämä on jo digipalvelulain mukainen velvoite, joita korkeakoulujen tulisi noudattaa.

Tavoite 14

1

Lisähuomioita tavoitteesta 14

Suunnitelmallisuuden lisäksi koulutuksessa on keskeistä varmistaa jatkuvuus ja se, että taitojen karttuessa myös lisä- ja jatkokoulutusta on saatavissa.

Tavoite 15

2

Lisähuomioita tavoitteesta 15

Tämä tavoite toteutuu opiskelijoiden ja henkilöstön osallistamisen osalta, ainakin omassa yliopistossamme hyvin. Moninaisuuden toteutumisen varmistaminen on haastavampi tehtävä, koska usein työryhmiin valikoidutaan monenlaisia reittejä pitkin ja usein kiinnostus/osaaminen ovat ratkaisevia kriteerejä.

Tavoite 16

1

Lisähuomioita tavoitteesta 16

Turun yliopistossa on nollatoleranssi kiusaamiseen ja häirintään. Yliopistossamme toimii erillinen hyvinvointipalvelut yksikkö, joka kokoaa henkilöstön ja opiskelijoiden hyvinvointiin liittyvät palvelut ja osaamisen yhteen. Tietoa kerätään opiskelija- ja henkilöstökyselyissä näistä teemoista säännöllisesti.

Tavoite 17

2

Lisähuomioita tavoitteesta 17

-

Tavoite 18

-

Lisähuomioita tavoitteesta 18

Tämä toteutuu yliopistossamme osittain hyvin, mutta parannettavaa erityisesti tiedonkeruun systematiikassa vielä löytyy

Tavoite 19

-

Lisähuomioita tavoitteesta 19

Saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta koskevien asioiden huomioiminen henkilöstökoulutuksessa on keskeistä, kun pohditaan niiden toteutumista käytännössä. Hyvä, että on huomioitu myös mahdollisuus jatkuvampaan tukeen ja kehittymiseen

Tavoite 20

2

Lisähuomioita tavoitteesta 20

Tämä toteutuu yliopistossamme hyvin. Kohdan toteuttaminen systemaattisesti vaati korkeakoululta toimia, jotka tulisi ottaa resurssoinnissa huomioon

Tavoite 21

-

Lisähuomioita tavoitteesta 21

Kts. tavoite 20.

Tavoite 22

-

Lisähuomioita tavoitteesta 22

Tutkimusta tältä alueelta on vielä vähän, joten lisääminen on kannatettavaa.

Tavoite 23

-

Lisähuomioita tavoitteesta 23

Opiskelijavalinnan saavutettavuus on avainasemassa saavutettavuuden takaamisessa. On hyvä huomata, että työ tulee aloittaa jo ennen varsinaista valintaa, esimerkiksi siinä, miten valinnasta viestitään.

Tavoite 24

-

Lisähuomioita tavoitteesta 24

Opiskelijavalintaa käsiteltäessä on tärkeää huomata, että suuri osa hakukohteista on korkeakoulujen yhteisvalintoja, jolloin korkeakoulujen yhteistyö on viestinnässä keskeistä.

Tavoite 25

-

Lisähuomioita tavoitteesta 25

Tässäkin korkeakoulujen yhteistyö on keskeistä.

Tavoite 26

1

Lisähuomioita tavoitteesta 26

Yliopistossamme esteettömyyssuunnittelija arvioi keskitetysti yksilöllisten järjestelyjen tarpeet, jotka tiedekunnat ja yksiköt toteuttavat yhteistyössä suunnittelijan kanssa.

Tavoite 27

-

Lisähuomioita tavoitteesta 27

Tavoite on kova, johon on tuskin tulossa lisäresursseja, vaan tavoitteen saavuttaminen edellyttäisi laajempaa integraatiota opetuksessa. On myös hyvä huomioida, että maisterivaiheessa koulutus kestää kaksi vuotta ja jatko-opinto vaiheessa neljä vuotta. Myös suomen kielen opettaminen on tärkeää, koska tavoitteena on jääminen ja työuran luominen Suomessa.

Tavoite 28

-

Lisähuomioita tavoitteesta 28

Ratkaistavana on runsaasti käytännön haasteita ja etenkin sellaisia, joissa yliopiston on vaikea auttaa, kuten (viisumit, lyhyet apurahakaudet, opiskelija status, jne). Yhteistyötä tarvitsee myös tehdä, jotta integraatio onnistuisi myös koulutuksen ja työelämän ulkopuolella (esim perheellisille). Olisiko kaupungit tässä hyvä yhteistyötaho? Myös kieliopintoja pitäisi kehittää, jos tavoitteena on kyky tehdä töitä suomeksi.

Tavoite 29

-

Lisähuomioita tavoitteesta 29

Tavoite on hyvä ja vaatiikin uudistusta ja selkeyttämistä. Näiden asioiden järjestely vie paljon aikaa.

Tavoite 30

-

Lisähuomioita tavoitteesta 30

Myös tämä on hyvä tavoite. Nämä kansainvälisyyteen liittyvät tavoitteet ovat kaikki tärkeitä. Niitä ei kuitenkaan vielä ole avattu tarkemmin, joten saattaa jäädä kuva, että luodaan erityiskohtelua kv taustaisille. Tavoitteena tuskin on luoda oikokaistaa kv taustaisille suomalaisiin opiskeloihimme nähden vaan pikemminkin luoda tasa-arvoisia mahdollisuuksia. Olisi tärkeää, että kansainvälisen taustan omaaville henkilöille luotaisiin enemmän mahdollisuuksia myös jäädä Suomeen

Tavoite 31

1

Lisähuomioita tavoitteesta 31

Kirjastossamme on toiminut jo vuosia saavutettavuudesta vastaava informaatikko. Kirjasto on saavutettavuustyössä aktiivinen ja on kehittänyt palveluja erilaisille oppijoille ja vammaisille opiskelijoille.

Tavoitteet 31 ja 32 sopivat huonosti kohtaan ”Kansainväliset opiskelijat ja tutkijat”, koska se koskettaa kaikkia korkeakoulun toimijoita. Esimerkiksi kohta 9.2.2. (tavoite 32) ja 9.2.3. (tavoite 31), voisivat olla toimivampia.

Tavoite 32

1

Lisähuomioita tavoitteesta 32

-

Tavoite 33

2

Lisähuomioita tavoitteesta 33

Saavutettavuuskartoituksia on yliopistossamme tehty, erityisesti uudiskohteisiin. Kartoituksista saadun informaation kokoaminen ja jakaminen on haaste, jota parhaillaan ratkaisemme.

Tavoite 34

2

Lisähuomioita tavoitteesta 34

Tämä toteutuu jo kartoitusten osalta yliopistossamme aika hyvin, tosin ESKEH-kriteeristöä emme suoraan käytä. Kartoitukset toteutetaan tavallisesti vastaavan arkkitehdin, tilapalvelujen, esteettömyyssuunnittelijan ja käyttäjien yhteistyönä.

Tavoite 35

2

Lisähuomioita tavoitteesta 35

Kts. kohta 34.

Tavoite 36

1

Lisähuomioita tavoitteesta 36

Tavoitteet sisältyvät yliopistomme saavutettavuussuunnitelmaan. Osittain toimenpiteitä on jo tehty, osa on suunnitteilla.

Tavoite 37

1

Lisähuomioita tavoitteesta 37

Yliopistossamme on huomattu, että esimerkiksi opinnäytetöiden saavutettavaksi saaminen edellyttää taitoja, niin opettajilta kuin opiskelijoiltakin. Eräs opettajistamme totesin saavutettavuuden olevan lähitulevaisuuden kansalaistaito.

Tavoite 38

2

Lisähuomioita tavoitteesta 38

Viestinnän saavutettavuuden on kiinnitetty viime aikoina erityistä huomiota yliopistossa. Viestinnän saavutettavuus näkyy ulospäin, vaikkapa kaikille verkkopalvelujen käyttäjille, niin vierailijoille kuin opiskelijoille ja henkilöstölle. Saavutettava viestintä on yliopiston käyntikortti.

Tavoite 39

-

Lisähuomioita tavoitteesta 39

-

Tavoite 40

-

Lisähuomioita tavoitteesta 40

Kohta on keskeinen viestinnän saavutettavuuden kehittymisen ja toteutumisen kannalta. Korkeakouluissa lähes kaikki toimivat tuottavat jossain opiskelu- ja työuransa vaiheessa materiaalia verkkosivuille tai-palveluihin, siksi riittävä koulutus on taattava, paitsi henkilöstölle, myös opiskelijoille. On tärkeää, että vastuutaho on nimetty, mutta on huolehdittava myös riittävästi resursseista. Eräs haaste on myös saada henkilöstö osallistumaan koulutuksiin ja mieltämään, että asia on heidän työnsä kannalta tärkeä.

Tavoite 41

-

Lisähuomioita tavoitteesta 41

-

Tavoite 42

-

Lisähuomioita tavoitteesta 42

SIMHE-toiminnan tarkoituksenmukainen laajentaminen ja kehittäminen on turvattava ja vakinaistettava.

Tavoite 43

-

Lisähuomioita tavoitteesta 43

Turun yliopisto on huolestunut Suomessa jo asuvien maahanmuuttajataustaisten ihmisten vähäisestä ja epätasaisesta hakeutumisesta yliopistokoulutuksen piiriin. Yliopistojen saavutettavuussuunnitelmatyö ja kv-osaajien integraation tukeminen edellyttävät todennäköisesti tehokkaampia toimenpiteitä myös lainsäätäjän puolelta. Koulutusjärjestelmän tulee kauttaaltaan tukea myös maahanmuuttajataustaisten hakeutumista yliopistoihin. Lisäksi tarvitaan selkeitä kannanottoja ja valtakunnallisia linjauksia, mukaan lukien mahdolliset lainsäädäntömuutokset, siitä, miten osana yhdenvertaisuustyötä voitaisiin edistää yliopistoissa selkeästi vähemmistönä olevien ryhmien läpäisyä opiskelijavalinnoissa ja opinnoissa etenemistä. Huomiota on kiinnitettävä myös toisen polven maahanmuuttajien pääsyä korkeakoulutuksen pariin. Perus- ja toisen asteen opinto-ohjauksessa tulee kiinnittää huomiota siihen, millaisille urapoluille maahanmuuttajataustaisia nuoria ohjataan.

Tavoite 44

-

Lisähuomioita tavoitteesta 44

-

Tavoite 45

-

Lisähuomioita tavoitteesta 45

-

Tavoite 46

-

Lisähuomioita tavoitteesta 46

-

Tavoite 47

-

Lisähuomioita tavoitteesta 47

-

Tavoite 48

-

Lisähuomioita tavoitteesta 48

-

Tavoite 49

3

Lisähuomioita tavoitteesta 49

YK:n vammaissopimuksessa on koulutusta koskeva artikla, jossa todetaan korkeakoulutuksesta seuraavaa: ”Sopimuspuolet varmistavat, että vammaisille henkilöille annetaan syrjimättä ja yhdenvertaisesti muiden kanssa mahdollisuus yleiseen kolmannen asteen koulutukseen, ammattikoulutukseen, aikuiskoulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen. Tätä varten sopimuspuolet varmistavat, että vammaisia henkilöitä varten tehdään kohtuulliset mukautukset.” Tavoitteeseen tulisi lisätä maininta kohtuullisista mukautuksista.

Tavoite 50

2

Lisähuomioita tavoitteesta 50

Tavoitteesta ei selviä, kenen tietoisuutta pyritään lisäämään: Vammaisten henkilöiden, koulutuksen järjestäjän, korkeakoulun henkilöstön vain jonkun muun. Tietoisuuden lisääminen sinällään ei yksinään riitä turvaamaan minkään ryhmän yhdenvertaista osallistumista, vaikka se onkin merkittävä keino. Lisäisimme tähän YK vammaissopimuksen tekstistä lainaten, myös kohtuullisten mukautusten toteuttamisen.

Lausunnonantajan muita huomioita luonnoksesta

Luonnos kokonaisuudessaan on hyvin ansiokas taustoituksineen ja antaa kattavan kuvan ja mielenkiintoisen korkeakoulutuksen saavutettavuutta koskevista hankkeista ja tutkimuksista.

Lukija jää kaipaamaan käytettyjen käsitteiden parempaa avaamista, raportin alusta tai lopussa. Nyt jää vaikutelma, että luonnoksessa esimerkiksi ”saavutettavuus” saa eri kohdissa hieman erilaisia merkityksiä ja näitä olisi tärkeä avata, niin että myös asiaan vielä suhteellisen vihkiytymätönkin lukija ymmärtää, mitä käsitteillä tarkoitetaan. Ymmärtämistä olisi ehkä voinut helpottaa, jos luonnoksessa olisi tuotu paremmin esiin eroja saavutettavuuteen perustuvan ajattelun ja yksilöiden ominaisuuksista lähtevän ajattelun välillä. Saavutettavuusajattelun lähtökohtana on

toimintaympäristö, esimerkiksi vuoristoisessa maastossa suurin osa meistä on ”vammaisia”, ilman minkäänlaista yksilöön liittyvää fyysistä estettä ja kotimaan rajojen ulkopuolella, kuulumme mahdollisesti kulttuuri- ja kielivähemmistöön.

Turun yliopisto on huolestunut Suomessa jo asuvien maahanmuuttajataustaisten ihmisten vähäisestä ja epätasaisesta hakeutumisesta yliopistokoulutuksen piiriin. Yliopistojen saavutettavuussuunnitelmatyö ja kv-osaajien integraation tukeminen edellyttävät todennäköisesti tehokkaampia toimenpiteitä myös lainsäätäjän puolelta. Koulutusjärjestelmän tulee kauttaaltaan tukea myös maahanmuuttajataustaisten hakeutumista yliopistoihin. Lisäksi tarvitaan selkeitä kannanottoja ja valtakunnallisia linjauksia, mukaan lukien mahdolliset lainsäädäntömuutokset, siitä, miten osana yhdenvertaisuustyötä voitaisiin edistää yliopistoissa selkeästi vähemmistönä olevien ryhmien läpäisyä opiskelijavalinnoissa ja opinnoissa etenemistä. Huomiota on kiinnitettävä myös toisen polven maahanmuuttajien pääsyä korkeakoulutuksen pariin. Perus- ja toisen asteen opinto-ohjauksessa tulee kiinnittää huomiota siihen, millaisille urapoluille maahanmuuttajataustaisia nuoria ohjataan. On tärkeää, että raportissa on mainittu Talent Boost –toimenpideohjelma ja erityisen tärkeää on, että siinä on myös toimenpidekokonaisuus ”pitovoiman ja kasvun edellytysten vahvistaminen”. Tähän liittyy läheisesti SIMHE-vastuukorkeakoulutoiminta. SIMHE-toiminnan kehittäminen ja tarkoituksenmukainen laajeneminen onkin turvattava ja vakinaistettava.

Raportissa puhutaan myös ulkomaalaistaustaisten työllistymisongelmista. Hyvä, että työllistymisen esteissä on mainittu myös työnantajien ennakoasenteet yhtenä esteenä. Tarvitaankin työnantajille (myös yleisesti kantaväestölle) suunnattuja toimenpiteitä, joiden avulla voitaisiin vähentää ennakkoluuloja ja rasismia yhteiskunnassa ja edistää maahanmuuttajien työllistymistä koulutustaan vastaaviin tehtäviin.

Kehittämistavoitteet ovat korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelmassa ja suunnittelutyössä avainasemassa. Esitettyjä tavoitteita on käsitelty varsin kattavasti, mutta tavoitteita ei ole nimetty läheskään kaikille ohjelmassa esiin nostetuille teemoille tai ryhmille. Esimerkiksi demografis-alueellista saavutettavuutta, kulttuuri-, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä ei ole kattavasti käsitelty tavoitteissa. Myös tavoitteiden kirkastaminen raportissa, vaikka vain muodollisesti, olisi tärkeää: Osassa tavoitteita on selvästi tehty jo myös toimenpide-ehdotuksia ja osa on enemmän tiivistettyjä tavoitteita. Tässä voi saada virheellisesti sen kuvan, että osa tavoitteista olisi jotenkin keskeisempiä kuin jotkut toiset. Toisaalta käytännön toimenpide-ehdotukset myös avaavat tavoitteita käytännössä ja tekevät niistä hahmotettavampia.

Tavoiteosio on nyky muodossaan paikoitellen vaikeasti ymmärrettävä ja raskaslukuinen. Osittain tämä johtuu myös siitä, että tavoitteita on määrällisesti paljon ja ilmaisu on hyvin tiivistä. Käytännöllinen ratkaisu voisi olla kehittämistavoitteiden esittäminen erillisessä liitteessä tai erillisen, loogisesti etenevän (välttämättömät tavoitteet ensin, sitten seuraavat askelet) työkirjan laatiminen korkeakoulujen saavutettavuustyöhön.

Björn Piia
Turun yliopisto

Pietilä Paula
Turun yliopisto - Hyvinvointipalvelut